

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

33.

KAZI SONUÇLARI

TOPLANTISI

1. CİLT

23-28 MAYIS 2011

MALATYA

İÇİNDEKİLER

Halime HÜRYILMAZ Gökçeada-Yenibademli Höyük 2010 Yılı Kazıları.....	1
Cevat BAŞARAN, Vedat KELEŞ, Hasan KASAPOĞLU, Hasan Ertuğ ERGÜRER Parion 2010 Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	19
Vedat KELEŞ, Ersin ÇELİKBAŞ, Alper YILMAZ Hadrianoupolis 2010 Yılı Çalışmaları(İlk Sezon).....	39
Nurettin ÖZTÜRK, Berna KAVAZ Zeytinliada 2010 Yılı Kazı Çalışmaları ve Arkeopark Projesi	53
Erhan BIÇAKÇI Tepecik-Çiftlik Kazısı 2010 Yılı Çalışmaları.....	69
Önder BİLGİ İkiztepe Kazısı 2010 Dönemi Sonuçları	91
Gocha TSETSKHLADZE, William ANDERSON, Alexandru AVRAM, Suzana AVRAM, Vincent CLARK, Kristal FLEMMING, Eser KORTANOĞLU, Damjan KRSMANOVIC, Michelle NEGUS CLEARY, Armin SCHMIDT Pessinus 2010	103
Coşkun ÖZGÜNEL, Davut KAPLAN 2010 Yılı Gülpınar / Smintheion Kazı Çalışmaları (31.Yıl)	145
A. Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Tatsundo KOIZUMI, Deniz YAŞIN MEIER, Nevin SOYUKAYA Ilisu Barajı – Salat Tepe 2010 Yılı Kazısı	173
A. Tuba ÖKSE, Ahmet GÖRMÜŞ, Erkan ATAY, Nihat ERDOĞAN Ilisu Barajı İnşaat Sahası 2010 Kurtarma Kazıları	189
Michael BLÖMER, Engelbert WINTER Die Grabungen Auf Dem Dülük Baba Tepesi Bei Gaziantep 2010.....	205

Fede BERTI Work at lasos, The 2010 Campaign.....	221
A.Nejat BİLGİN, Gökhan COŞKUN, Zeynep BİLGİN, Asuman KURU, Nazan YÜZBAŞIOĞLU, F. Çağım ÖZCAN, Semra ÇIRAKOĞLU, Sevcan SİLEK Seyitömer Höyük 2010 Yılı Kazısı.....	233
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL Kyzikos 2010.....	257
Gürcan POLAT, Yasemin POLAT, Kahraman YAĞIZ, Seçil ÜNEY, Rabia AKTAŞ, Evren AÇAR, Deniz ARKAN Antandros 2010 Yılı Kazıları	271
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN, Feridun S. ŞAHİN Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı	295
Vecihi ÖZKAYA, Aytaç COŞKUN, Marion BENZ, Yılmaz S. ERDAL, Levent ATICI, Feridun S. ŞAHİN Körtik Tepe 2010 Yılı Kazısı.....	315
Mustafa ŞAHİN Myndos Kazısı -2010	339
Burçin ERDOĞU 2010 Yılı Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Kazı Çalışmaları	365
Tevfik Emre ŞERİFOĞLU Kilise Tepe Erken Tunç Çağı Çalışmaları.....	375
Göksel SAZCI Maydos Kilisetepe Höyüğü 2010 Yılı Kazıları.....	389
Marie-Henriette GATES Kinet Höyük (Yeşil-Dörtyol, Hatay)2010 Sezonu.....	409
Armağan ERKANAL-ÖKTÜ, Nazlı ÇINARDALI-KARAASLAN Panaztepe 2010 Yılı Kazı Çalışmaları.....	419
Martin SEYER und Mitarbeiter Limyra 2010	441

Taner KORKUT Tlos 2010 Kazı Etkinlikleri	453
Francesco D'ANDRIA Phrygia Hierapolis'i (Pamukkale) 2010 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	475
Engin ÖZGEN, Atilla ENGİN, Bora UYSAL, H. Kübra ENSERT, Filiz AY ŞAFAK Oylum Höyük, 2010.....	497
Kaan İREN, Taylan DOĞAN Daskyleion 2010 Yılı Kazı Çalışmaları	519
Aynur ÖZFİRAT Bozkurt Kurgan Mezarlığı Kazısı, 2009-2010	533

2010 YILI GÜLPINAR / SMINTHEION KAZI ÇALIŞMALARI (31.YIL)

Coşkun ÖZGÜNEL*
Davut KAPLAN

2010 yılı Gülpınar Kazıları, 05 Temmuz - 21 Eylül 2010 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Başkanlığım altında yürütülen kazı çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleri ve maddî katkıları ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Merkez Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin maddî destekleriyle gerçekleştirilmiştir. Adı geçen kurumlara teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca Efes Pilsen İçecek grubuna, maddî ve manevî yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Bilimsel çalışmalarımıza katkıda bulunan kazı heyeti üyeleri Doç. Dr. Turan Takaoğlu (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü), Yrd. Doç. Dr. Tayyar Gürdal (Karaelmas Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü), Dr. Davut Kaplan (Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü), Araş. Gör. Onur Bamyacı (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü)'ya teşekkür ederim.

2009 yılı çalışmalarına Kültür ve Turizm Bakanlığını temsilen katılan Sakarya Arkeoloji Müzesi'nden Arkeolog Yeliz Kocayaz'a teşekkür ederim.

Büyük bir özen göstererek çok ağır şartlarda bizlerle çalışan, Mimar Özge Göncü (ODTÜ, Restorasyon Anabilim Dalı Y. Lisans öğrencisi), Restoratör Arkeolog Çilem Yavşan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisans öğrencisi), Arkeolog Engin Coşar (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi, Yüksek Lisans öğrencisi), MA Abdulkadir Özdemir (Çanakkale Onsekiz Mart

* Prof.Dr.Coşkun ÖZGÜNEL, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 0600 -Sıhhiye, Ankara/TÜRKİYE.
Yrd. Doç.Dr.Davut KAPLAN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü 55139-Kurupelit, Samsun/TÜRKİYE.

Üniversitesi), Arkeolog Özge Yurtsevenler Düzdağ, arkeoloji öğrencileri Ayşe Abalı (Adnan Menderes Üniv. Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü), Melike Çakmak (A.Ü. D.T.C.F, Klâsik Arkeoloji Anabilim Dalı) ve muhasebe sorumlumuz Yurdakul Biçer'e içtenlikle teşekkür ederim.

Smintheion kazı ve onarım çalışmaları, 2010 yılında beş ayrı alanda sürdürülmüştür. Birinci alandaki çalışma, 2004 yılında Prehistorik Dönem yerleşimine yönelik olarak devam etmiştir. İkincisi ise 2008 yılında başlanan Roma Hamamı kazı çalışmasıdır. Üçüncüsü, Roma Hamamı'na girişte yer alan nişli yapı; dördüncüsü su kanalları ve Roma Evleri ile ilgili çalışmalardır. Beşinci alan çalışması ise, su kanallarını koruma ve Roma hamamı'ndaki hizmetli koridorunun onarım ve koruma çalışmalarıdır.

A.PREHİSTORİK (KALKOLİTİK GÜLPINAR) YERLEŞİMİ KAZI ÇALIŞMALARI

Kalkolitik Smintheion yerleşimi, arkeometrik tarihlemelere göre yaklaşık olarak M.Ö. 5200 ve 4800 arası bir dönemde iskân edildiği anlaşılmış, Troya öncesi Troas bölgesini karakterize eden bir dönemi temsil etmektedir. Bu bakımdan Kalkolitik Smintheion'da yapılan kazı çalışmalarının en önemli yanı, Troya öncesi bölgede gelişen kültürleri tanımlama konusunda bilgi sunmasıdır. Ayrıca Smintheion yerleşimi kaba hatlarıyla batı Anadolu kronolojisinde Orta Kalkolitik Dönem ile ilişkilendirilebilir.

Kalkolitik Smintheion yerleşiminde 2010 sezonunda yapılan kazı çalışmaları, 2009 kazı sezonu sonunda çalışılan glp09/02 No.lu sondajın olduğu alanda gerçekleşmiştir (Plan: 1). 2010 yılı kazı çalışmaları; bu alanda yoğunlaşarak 2009 yılında ortaya çıkarılan ve bir kısmı kesit içerisinde kalan çift sıra çamur harç örgülü duvar yapısına sahip taş temelli mimarî yapının devamını ve bu mimarî yapıyla bağlantılı diğer yapıları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır (Plan: 2).

Bu bağlamda, 2010 yılı kazılarında toplam 10x20 m. genişliğindeki alanda yapılan kazılarda 3 büyük ana mekân, bu mekânlarla bağlantılı küçük mekânlar

ve bu mekânların ortasında büyük bir avlu ortaya çıkarılarak, mekânların içlerinde ve avluda gerçekleştirilen domestik faaliyetlere ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Şu ana kadar yürütülen kazı çalışmaları sırasında veya kazılan alan esas alındığında, Kalkolitik Dönem Smintheion yerleşiminin tek bir kültür katmanı ile temsil edildiği ortaya konmuştur. 2010 yılı kazı çalışmaları sonucunda ise, ortaya çıkarılan alanlarda bu tek kültür katmanının iki mimarî evreye sahip olduğu belgelenmiştir (Resim: 1). Daha sonraki dönemlerde bazı yapılara eklentiler veya eski yapıların üzerine yeni yapılar yapıldığı bu yılki kazılar sonucu ortaya konmuştur. Ayrıca bu iki mimarî evrede ele geçirilen buluntular değerlendirildiğinde ise iki mimarî evre arasında farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Gerek duvar yapım teknikleri ve odalarda yer alan ocak yapıları açısından; gerekse seramik yapım teknolojisi ve çakmaktaşı, taş balta, kemik âlet üretimi açısından bu iki mimarî evre birbirinin aynısı niteliğindedir. Kalkolitik Smintheion mimarîsinin dikkat çekici özelliklerinden biri de, tahıldan un üretimi aşamasında kullanılan andezit öğütme taşlarının yer yer duvarlara yerleştirilmiş olarak karşımıza çıkmasıdır.

2.Evre: Bu yılki kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan 3 büyük ana mekândan en güneyde yer alan 1 No.lu mekândaki çalışmalar kazı sezonu sonuna rastladığı için; kuzey, doğu ve güney sınırları ortaya çıkarılmış olup batı sınır duvarının yeri ise zamanın yetersizliği yüzünden tam olarak açığa çıkarılamamıştır. 2011 yılı kazı sezonunda bu mekânın devamını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Açığa çıkarılan mekânın taş duvar tekniği diğer mekânlarla aynı olup duvar kalınlığı ortalama 0.45 m.dir. Açığa çıkarılan 5.40 m. uzunluğundaki kuzey duvarı, batıya doğru devam etmekte ve kesit içerisinde kalmaktadır (Resim: 1). Kuzey sınır duvarı çift sıra çamur harç tekniğinde; taşlarla örülmüş ve yer yer 3 sıra yüksekliğe kadar korunmuş durumdadır ve doğusunda köşe yaparak güneye doğru ilerlemektedir. Korunan çift sırası tabandan 30 cm. yükseklikindedir ve 3. 55 m. uzunluğunda olan ve 2 adet öğütme taşının bu duvar yapısı içinde kullanıldığı doğu sınır duvarının, güneye doğru köşe yaparak batıya doğru tek sıra taşlarla ilerlediği ve güney sınır duvarını oluşturduğu açığa çıkarılmıştır. 1 No.lu mekânın kuzey-güney genişliği ortalama 4.15 m. olup doğu-batı genişliği önümüzdeki kazı sezonunda açığa çıkarılacaktır.

1 No.lu mekânın kuzey sınır duvarıyla birleştirilmiş ve kuzey yönde devam eden bir duvar yapısı daha ortaya çıkarılmıştır. 1 No.lu mekânla ilişkili ve kuzey duvarına dayandırılarak 4 m. uzunluğunda devam eden ve doğuya doğru köşe yaparak 1.20 m. uzunluğunda devam ettikten sonra kesilerek tahribata uğramış olan bir duvar yapısı ortaya çıkarılarak burada başka bir mekânın yer aldığı anlaşılmıştır. Bu tahribata uğramış mekânın batı köşesinin 1.50x1.90 m.lik kısmında taş döşeme yer almakta ve doğu yönü açık olup avluya bakmaktadır (Plan: 2, Resim: 1). Ortada yer alan ve yaklaşık 6 x 8 m. boyutlarındaki geniş avlunun hemen kuzeyinde 2 No.lu ana mekân yer almaktadır. Dikdörtgene yakın bu 2 No.lu mekân, 5.40 x 3.50 m. boyutlarında olup bu ana mekânın batı sınır duvarına bitişik küçük bir mekân daha yer almaktadır. Mekânın ortasında 90 x 80 cm çapında sıkıştırılmış toprak zemini üzerinde ocak yapısı karşımıza çıkmaktadır. Mekânın ortasında yer alan, doğu ve batı duvarından mekânın içine doğru çatıyı taşımak için çıkıntılar (payeler) yer almaktadır. Bu çıkıntı duvarlardan batıda yer alanı aynı zamanda mekânın depo yapısının duvarını oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu depo yapısının batısında 1.50 x 1.15 m. boyutlarında 2. No.lu mekânın dışında, fakat duvarına bitişik, ikinci bir depo yapısı daha bulunmaktadır.

2 No.lu mekânın kuzey duvarıyla bitişik, 3 No.lu mekân alanının en kuzeyinde yer almaktadır. Dikdörtgen şeklindeki mekân yaklaşık 5.55 x 4 m. boyutlarında olup 45 cm. ile 50 cm. arasında değişen sağlam bir duvar örgüsüne sahiptir (Resim: 1). Güney duvarının 1.80 m. lik kısmı 2 No.lu mekânın kuzey duvarı olup aynı duvar iki mekân içinde ortak kullanılmıştır. 3 No.lu mekânın güney, batı ve kuzey sınır duvarları tek sıra taş temel seviyesinde korunmuş olup doğu sınır duvarı yer yer 3 sıra yüksekliğe kadar korunmuş olmakla birlikte sağlam bir duvar yapısıyla karşılaşmıştır. Ayrıca bu mekân içerisinde iki adet ocak yapısı ortaya çıkarılmıştır. Birincisi mekânın güneybatı köşesinde 1x1m. çapında pişmeden dolayı sertleşmiş taban yapısı, ocak açığa çıkarılmıştır. Bu ocağın 2 m. kuzeyinde 1x1.15 çapında ikinci bir sıkıştırılmış toprak zemini üzerinde ocak yapısı daha ele geçirilmiştir.

1.Evre: Kalkolitik Smintheion yerleşiminde 1.evreye ait mimarî yapılar tahribata uğramış bir şekilde açığa çıkarılmıştır. Smintheion yerleşiminin

1. ve 2. evresine ait mimarî yapıların taş duvar örgü sistemleri aynı olup, 1. evresi ana kaya üzerine oturmaktadır. 2. No.lu mekânın kuzeydoğu köşesi ve doğu sınır duvarının bir kısmı 1. evrenin duvarı üzerine oturmuştur (Plan: 2, Resim: 1).

Bu kuzey-güney uzantılı duvarın batısında; başlangıcından kuzeye doğru 3. 90 m. sonra batıya doğru köşe yaparak devam eden 1.30 m uzunluğunda 0.50 m. genişliğinde bir duvar yapısı daha açığa çıkarılmıştır. Aynı zamanda bu duvarın 1.80 m. kuzeyinde, 2. evreye ait 3 No.lu mekânın batı sınır duvarını keserek tahrip ettiği 2.50 m. uzunluğunda 0.40 m. genişliğinde doğu-batı uzantılı çift sıra taşlarla örülü bir duvar yapısı bulunmaktadır. Bu duvar yapısının kuzey kısmında 80x90 m. çapında sıkıştırılmış toprak zemini üzerinde bir ocak yapısı ortaya çıkarılmış ve bu ocak yapısının üzerinde 5 cm.lik bir tabaka şeklinde yaklaşık 12 çeşit deniz kabuğu ele geçirilmiştir. Hem yenilebilir cinsten deniz kabuklarının bu alanda yoğun bir şekilde ele geçirilmesi, hem de üretim artığı boncukların ele geçirilmesi, burasının mutfak olarak, aynı zamanda da işlik alanı olarak kullanılabileceğini düşündürmektedir.

2010 yılı kazı sezonu sonuna gelindiğinden, yeni bir açma açılmasına zaman yetmeyeceği için, kazı sezonu boyunca ortaya çıkarılan bütün mimarî yapıların üzeri örtülerek, korunmaya alınarak Kalkolitik kısmındaki çalışmalara son verilmiştir.

Kalkolitik Smintheion yerleşimindeki 2010 yılı kazı sezonunda yapılan çalışmalar sonucunda ele geçirilen prehistorik buluntular oldukça dikkat çekicidir. Genel olarak el yapımı çok iyi perdahlı grimsi-siyah ve grimsi kahverengi çanak çömlek geleneğinin belirgin bir şekilde devam ettiği gözlenmiş olup, 7 adet tama yakın korunmuş kap ve 1000 üzerinde çanak çömlek parçası kayıt altına alınmıştır (Resim: 2). Bu yılki çanak çömlek parçaları arasında ele geçirilen pencere ayaklı meyvelikler ve yüksek kulplu kazıma bezemeli çanakların sayısal çokluğu dikkati çekmektedir. Bunlardan başka kazıma bezemeli ve perdah bezemeli çanak çömlek parçaları ele geçirilen yaygın formlardandır. Aynı zaman da boynuzlu tek kulplu ve

halka kaideli kâseler, çeşitli formlarda boyunlu çömlekler, derin çanaklar ve depolama amacıyla kullanılan yarı kaba mallar da diğer yoğun olarak ele geçirilen grubu oluşturmaktadır. Diğer bir ilgi çekici grubu da, çanak çömlek parçalarının kaidelerinin altında tespit edilen negatif yün, yaprak, hasır ve sepet izleri oluşturmaktadır.

2010 yılı kazı buluntuları arasında ele geçirilen pişmiş toprak figürin parçaları ilgi çekicidirler (Resim: 3). Bunlardan ilki burun ve kaşlar kabartma biçimli ve birleştirilmiş, kulaklar olasılıkla takı için delinmiş ve gözler yatay birer kazıma çizgi ile belirtilmiş, ağız kısmı belirtilmemiş olan figürin parçasıdır. Kalkolitik Smintheion'da ele geçirilen figürinlerin ortak özelliği olan ağız kısmının belirtilmemesi bu eser üzerinde de görülmesi dikkat çekicidir. Bu sezon ele geçirilen figürin parçalarının içinde en fazla dikkat çeken ise, insan biçimli kulp parçası oluşturmaktadır. Bu figürini diğer figürinlerden ayıran en önemli özellik, yerleşimde ilk defa ağız kısmının hafif bir yatay kazıma çizgi ile belirtilmiş olarak ele geçirilmesi ve Kalkolitik Smintheion yerleşiminde ele geçirilen ikinci ağlayan insan figürünü olmasıdır. (Resim: 3).

2010 kazı sezonunda yapılan çalışmalarda mekânların içlerinde ve avluda gerçekleştirilen domestik faaliyetlere ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Özellikle hayvancılık, balıkçılık, avcılık ve tahıl üretimi varlığını belirleyen buluntular ele geçirilmiştir. Avlu ortasında yer alan *in situ* öğütme taşı, hem avlunun işlevini hem de yerleşimdeki tahıl üretimini çok güzel bir şekilde belgelemektedir. Aynı zamanda yaklaşık 50 adet öğütme ve el taşının ele geçirilmesi tahıl üretiminin yerleşim ekonomisinin önemli bir parçası olduğunu göstermektedir. Yine avlunun işlevi hakkında bilgi veren diğer buluntu grupları ise, bir düzine kemik alet ve çok sayıda ele geçirilen çeşitli hayvan kemikleri (inek, koyun, keçi, yaban domuzu, geyik) dir. Ayrıca mekânların içerisinde özellikle de ocakların yanında yığın şeklinde ele geçirilen deniz kabukları yerleşimde yaşayanların deniz ürünleri ile geçim ekonomilerini desteklediklerini göstermektedir. Geçim ekonomilerinin yanı sıra deniz kabuğundan süs/takı eşyası ürettiklerini belgeleyen çok sayıda

üretim artığı deniz kabuğu kolye parçaları da ele geçirilmiştir. Aynı zamanda 50' nin üzerindeki sağlam deniz kabuğundan kolyeler de desteklemektedir.

B.ROMA HAMAMI (APODYTERIUM KAZISI)

2008 ve 2009 yılı kazı çalışmalarında büyük oranda ortaya çıkarılan hamamdaki çalışmalara 2010 yılında da devam edilmiştir. Kamulaştırma nedeniyle 2009' da kazılamayan *apodyterium*, 2010 yılında tamamen açılmıştır (Plan: 3).

Yapılan çalışmalarla *apodyteriumun* genişliği 19.70 m. uzunluğu 24.90 m. (20x25m.) ile hamamın en büyük mekânı olduğu anlaşılmaktadır (Resim: 4). *Frigidarium* ile *apodyterium* arasındaki kütsel duvar, hem taşıyıcı hem de işlevseldir. Bu işlevsellik *apodyterium'*a bakan cephede belli bir yükseklikte korunmuş olan nişler ile ortaya konmuştur. Her bir niş, köşeleri kesme blok taşlarla örülü yaklaşık 2.50 m. genişliğinde ve 38 cm. derinliğindedir. Bu nişlerin korunan yükseklikleri 80 ile 1.10 cm. arasında değişmektedir. *Frigidarium* ve *apodyterium* arasındaki geçişi sağlayan kapının güneybatısında bir, kuzeydoğusunda ise 3 niş yer almaktadır. Güneydoğu köşede ise tonozlu koridordan gelen kapı açıklığı bu nişlerle uyum sağlamaktadır ve yaklaşık 2.50 m. açıklığa sahiptir. *Frigidarium* mimarîsi hakkında bilgi veren *in situ* buluntular, bu köşeden gelmektedir. Yaklaşık 60 cm.lik dikey monte edilmiş mermer levhalar ve üzerindeki profilli mermer pervazlar, hamamın mermerle kaplı olduğunu, söküldüğü yerlerdeki duvara monte edilmiş metal kenetler ve bu mermerlere ait izler de göstermektedir. Plaster sütunlara ait parçalar, plaster başlıklar ve başlık parçaları, niş kemerlerine ait kaplamalar ile renkli kaplama mermer levha parçalarına ait buluntuların yanı sıra en üstte palmet bezemeli silme parçaları ve mozaik bant olduğunu gösteren tesseralar, bu parça mermerler arasında ele geçirilmiştir. Özellikle *apodyterium* atık su kanalında ele geçirilen sikkeler ve kandil parçaları bu tahribatın izlerini ortaya koymaktadır.

*Apodyterium*un doğu iç cephesinde toplam 5 niş yer almaktadır. Bu nişlerin mimarîsi ve kaplamaları güney cephedeki nişlerle aynıdır. Nişlerin seki veya oturak kısımları 35/38 cm. arasında değişen derinliktedir. Bu nişlerin arasında kalan payeler güneyden başlamak üzere 136, 142 ve 160 cm. genişliğinde ve 37/38/40 cm. arasında değişen derinliktedirler. Bütün payeler kesme andezit blok taşlardan harçlı olarak yapılmıştır. Bu duvara ait sıvanın dış yüzeyinde günümüz inşaat tekniğinde de kullanılan ano master uygulamasına ait örnekler tespit edildi.

Mermer kaplamalar, zemin döşemesi seviyesindeki atık kaide profiline uyan profilli mermer süpürgeliklerle başlar. Payeler kısmında daha kalın ve 2.5-3 cm.lik mermerler, niş sekisi ve niş cephe kaplamasında ise daha ince mermerler kullanılmıştır. Ele geçirilen az sayıdaki profilli mermer parça, nişlerin üst kısmının dairesel (kemer) olarak bittiğini göstermektedir. Özellikle ele geçirilen tek bir parça sütun profili olabilecek plaster örnek, bu plasterye başlık yapan birkaç parça plaster Korinth başlığı, iç dekorasyon konusunda bilgi vermektedir.

Ancak payelerin mermer düzenlemesi nişlerden farklıdır. Payelerin niş sekisi hizasına kadar olan zeminden yüksekliği kalın ve dışa çıkıntılı mermer kaplamalara sahiptir. Bu uygulama bir payede iki altlık ve bu altlıklar üzerinde niş seki seviyesindeki profilli kaide ve bununda üzerinde plaster sütun gövdesi ve başlık, nişin her iki yanında kemerle birleşen plasterlerle iç cephede sütun ve kemer dizilerinden oluşan bir iç dekorasyonun varlığını göstermektedir. Plaster sütunlar arası ve olasılıkla nişlerin ortası geometrik profilli mermer panolarla kapatılmıştır. Bu uygulama mekânın iç cephesinin belli bir yüksekliğe kadar mermerle kaplı olduğunu göstermektedir.

Apodyterium kuzey cephe niş düzenlemesinde bir bozulma göze çarpmaktadır. Simetrisindeki düzenleme ve niş ölçüleri dikkate alındığında toplam 6 nişli olması gereken duvarda 4 niş özgün olarak korunmuş, kuzeybatıya doğru nişlerin tahrip edildiği veya sonradan yeni bir düzenleme yapıldığı anlaşılmıştır. 5 No.lu niş yerine, duvarda dikey korunmuş ve örgü malzemesi olarak kullanılan iki kesme blok andezit taş dikkat çeker.

Bu tür uygulamalar genelde hizmetli koridorunda olduğu gibi Smintheion Roma Hamam'ının diğer mekânlarında görülen dar geçişlerdeki bir kapı uygulamasıdır. Bu durum Smintheion Roma Hamamı'nın tamirat veya tadilat geçirdiğine işaret eder. Benzer uygulama ikinci evrede daraltılan külhan ve sonradan eklenen hypocaustlu mekânda da mevcuttur.

Smintheion Roma Hamam'ında erken evreye ait bir diğer uygulaması ise *apodyterium* kuzey kenarında yapının dışında kalan ve bir kısmı açılan noktadaki bulgulardır. Kapatılmış görüntüsü veren ve iptal edilen niş uygulamalarının (5 ve 6 numaralı niş) arkasındaki batıya doğru açılan geç antik duvar altında kalan dikdörtgen bir alanda ısıtma sistemine (hypocaust) ait olabilecek tuğla (*pilae*), pişmiş toprak boru ve kül katmanının yanı sıra yanmış moloz ve tuğla parçalarına rastlanmıştır. Bu pişmiş toprak borulardan bazıları istif edilmiş şekilde yan yana düzenli, bazıları arka arkaya bırakılmıştır. Bazıları ise dikeydir ve özgün olmalıdır. Alanın nemli olması nedeniyle daha sonra kazılmak üzere kazıya son verilmiştir. Ancak geç dönem duvarı altında görülebilen ocak kalıntıları, burasının hamamın ısıtılan erken bir evresine ait olduğunu göstermektedir.

Apodyterium giriş kapısının bulunduğu cephe, en fazla tahrip olan kısımdır. Giriş kapısı algılanamayacak şekilde zemin seviyesine kadar sökülmüştür. Ancak kapı söve taşlarının temelleri görülebilmektedir.

Apodyterium'un zemini, ele geçirilen *in situ* kaplamalar sayesinde tamamen kalker levhalarla kaplandığını göstermekte ancak bu döşemelere ait çok az sayıdaki örnek mekân kenarlarında dolaşan atık su kanalı üzerinde görülmektedir. Kanal genişliği yaklaşık 30-35 cm. derinliği ise mekân çıkışına yani güneybatı köşeye doğru derinleşmektedir. Kanalın en derin noktası 94 cm. olup mekân dışına bu noktadan tahliye sağlanmaktadır. *Apodyterium*'daki tek önemli buluntu, güneybatı köşede ve tonozlu koridora açılan kapı önündeki parçalanmış hâlde 2009 yılında ele geçirilen mermer küvettir. Küvet onarılmış ve eski görüntüsüne (bir parçası hariç) kavuşturulmuştur. Anılan bu kanal içerisinde çok sayıda sikke ve pişmiş toprak kandil ve kandil parçası ele geçirilmiştir.

Apodyterium zemin döşemesinin kalker olması ikinci evre uygulaması olmalıdır. Bütün duvarları mermerle kaplı bir mekânın zemininde kalker taşının kullanılmış olması erken evresi için düşünülemez. Ancak zeminde farklı uygulamalar da vardır ve bunlar özgün bilgiler içerirler. Genelde soyunma mekânı olarak bilinen bu tür yapıların geniş tutulmuş olmaları normal kabul edilebilir. Ancak 2009 yılında ortaya çıkarılan bir küvet parçası ve 2010 yılı kazılarında ortaya çıkarılan ve olasılıkla ayaklar üzerindeki olması gereken mermer leğenlere ait parçalar, *apodyterium*'u farklı kılmaktadır. *Apodyterium*'un kuzey kenarındaki atık su kanalının üzerinde ve bu kenardan mekân ortasına doğru uzanan bir hat ve mekân ortasından *frigidarium*'a doğru uzanan bir başka hat küvet ve leğenlerin işlevini de ortaya koymaktadır. Atık su kanalı üzerinde köprü atılmış dar kapama kanal hatlı taşları üzerinde bazen mekân içine doğru kanal kenarında bazen de niş yönünde yerleştirilmiş üç delikli andezit küçük taşlar tahliye dirsek taşlarıdır. Üzerlerindeki küvet ve leğenlerin atık suyunu kanala aktaran bu taşlar mekân ortasında ve kuzey kenardaki kanal üzerinde özgün olarak korunmuşlardır. Ancak bu taşların küvet ve leğenlerle bağlantısını ortaya koyacak arkeolojik bulgu yoktur. Yalnız küvetin niş önünde ele geçirilmiş olması ve mermer leğen parçalarından birinin mekân ortasında ele geçirilmiş olması leğenlerin mekân ortasında, küvetlerin ise nişler önünde kullanıldığına işaret eder.

Yapının üst örtüsü ile ilgili fazla arkeolojik bulgu ele geçirilmemiştir. Mekân geniştir ve üst örtüye ait olabilecek pişmiş toprak kiremit parçaları ve ahşapların montesinde kullanılmış çok sayıda demir çivi üst örtünün ahşap çatı ile kapatıldığına işaret etmektedir.

Apodyterium, hamamın en azından ikinci evrede dış mekânlarından birisini meydana getirdiğini göstermektedir. Ancak hamamın *latrina* gibi olmazsa olmaz bazı mekânlarına henüz ulaşamamıştır. Çünkü *apodyterium*'a giriş, güneybatı köşeye yakın olan anıtlı yoldan sağlanmaktaydı. Bu giriş, geç dönemde kapatılmış ve hamamın çevresinde görüldüğü gibi bir Bizans yapılaşmasına sahne olmuştur.

C. NİŞLİ YAPI / MERMER SALON

Roma Hamam'ına girişte, solda yer almaktadır (Resim:5). Nişli yapının temel taşları dikkate alındığında ön cephenin düzenli inşa edildiği anlaşılmaktadır. Doğudaki antede kaplamalar özgün korunmuştur. Bu mermer kaplamaların plaster sütun ve sütun başlığı taşıdıkları anlaşılmaktadır. Çünkü köşelerdeki mermerin profilleri ile sütun kaidelerin profilleri birbiri ile aynıdır. Bu nedenle yapının ön cephesi, mermerle kaplı iki ante ve bu anteler arasındaki mermer sütunlarla taşınmaktadır. Sütunlara ve sütun başlıklarına ait hiçbir bulgu ele geçirilmemiştir. Ancak iç mekândaki mermer kaplamaların tümü ele geçirilen örnekler dikkate alındığında, renkli mermerlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Yapının Bizans Döneminde birkaç kez farklı mimarî düzenlemeye sahne olması, yapısının da özgün formundan uzaklaşmasına neden olmuştur. Özellikle yapıyı kuzey-güney yönde ikiye bölen Geç Dönem duvarı bu değişimlerin belgesi olarak korunmuştur. Özgün yerlerinden sökülen heykel kaideleri bu duvarda devşirme olarak kullanılmış ve bazı heykel kaideleri ise gelişigüzel yatırılmışlardır. Henüz kazısı tamamlanmamasına rağmen, nişlerin bazılarının kireç harçlı moloz taşlarla örülerek kapatılması, bazılarının ise daha geç dönemde çamur harçlı moloz taş ile örülmesi sonrasında özel mekân, depo, ambar ve işlik olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu işlik ve depolara ait çok sayıda *pithos* ve yarı örme *pithos* yer almaktadır. Bazı *pithoslar* tabana, bazıları ise gövdenin yarısına kadar zemine gömülmüşlerdir. Nişli yapının kuzeybatı köşesinde 2009 yılında ele geçirilen iki ezgi taşı ve yarım taş tekne burada zeytin, yağının elde edildiğine işaret etmektedir.

Nişli yapının kuzeyindeki nişler genelde moloz taştan kireç harçla örülmüştür. Küçük yan nişler 130 cm. genişlik, 60 cm. derinlikte ve her iki niş arasındaki paye kesme blok taştan 50/55 cm. genişliğindedir. Küçük nişler ile ortadaki büyük niş arasındaki mesafe 95 cm.dir. Orta nişin genişliği 2.10 m.dir. Derinliği diğer küçük nişlerle aynıdır. Her bir paye (nişler arasındaki boşluk) önüne bir altlık konmuş görüntüsü vermektedir. Batıda ve doğudaki küçük nişlerin ortasında toprak zemin üzerine oturan 90x95 cm ölçülerinde mermer altlıklar yer almaktadır.

Nişli yapının en dikkat çeken yanı kuzey köşeye yakın noktada iki küçük niş önünde zemine açılmış ve 4 m. den fazla derinlikte açılabilen bir kuyunun varlığıdır. Henüz kuyunun dibine erişilememesine rağmen, kuyu ağzının güney kenarında uzanan harçlı taban, burada kireç harcın hazırlandığına işaret etmektedir. Ancak kuyunun işlevi tamamen kazılınca ortaya çıkacaktır. Kuyu dolgusundan çıkan malzemeler, moloz taş ve Geç Antik Döneme ait tuğla parçaları ve yarı erimiş (sudan) mermer heykel ve kalker bloklarına ait parçalardır. Nişli yapının kuzey doğu köşesinde iki küçük niş önünde ortaya çıkarılan kanal ise bu yapının işlevini ortaya koyabilecek özgün mimariye sahiptir. Yapı, yanlarda iki küçük niş, ortada büyük nişle bir çeşme yapısını andırırsa da heykellerle süslü bir salon olabilir. Yine de tüm mekânın iç ve dış hatlarının kazılmasından sonra işlevi ortaya çıkacaktır.

D. ROMA EVLERİ VE SU KANALLARI KAZISI

ROMA EVLERİ

Smintheion'da yer alan yapıların başta tapınak olmak üzere su ile ilgili olması nedeniyle su kaynağı, su yolları, pişmiş toprak borulardan oluşan temiz su hatları ve bunların ulaştığı yapıların ortaya çıkarılması ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan çalışmalar, tapınak ve Roma Hamamı çevresinden su kaynağına doğru kaydırılmıştır (Plan: 1, Resim: 6). Bu alanda kazı yapılmasının diğer nedenlerinden biri de; sivil yerleşim alanında kalan su kaynağının çalı ve molozlarla kaplı olması nedeniyle, kutsal alanın girişinde kötü bir görünümün olmuş olmasıdır. Ayrıca Roma Dönemine ait su kanallarının üzerinde yer alan havalandırma deliklerinden birisinin daha önce açılan sondaj veya temizlik çalışmasının ardından korunmaya alınmadan bırakılmış olması ve bunun sonucu olarak, içeri göçük yapmasıdır. Özellikle kutsal alanın en güzel noktasında (kaynak ve tapınak arasında) Bizans yapılarının varlığının dillendirilmesi nedeniyle bu alanı, kazı ve temizlik yaparak korumak, havalandırma deliklerinin onarım ve bakımını yapmak için çalışma yapılmasına karar verildi.

Su kaynağına yakın noktada yer alan Osmanlı Çeşmesi'nin arkasındaki alanda daha önce ifade edilen ve küçük sondaj çalışmaları yapılan alanda 15x20 m. ölçülerindeki bir alanda kazı çalışması yapıldı. Bizans Dönemine ait yapıların olduğu ifade edilen alanın batı ve kuzeyden Osmanlı Çeşmesi, Belediyeye ait binalar ve zeytinyağı fabrikaları ile çevrildiği görülmektedir. Güneyde ise bu alan, antik su yolları ile sınırlandırılmıştır.

Yapılan kazı çalışmaları sonucunda kazı alanının elverdiği ölçüde iki farklı mekânın bir kısmı ortaya çıkarılmıştır (Resim: 6). Mekânlardan batıdaki bir odası küçük dikdörtgen planlıdır. Kuzeydoğuda yer alan mekânın ise büyük kısmı fabrika bahçesi altındadır. Dar bir sokakla birbirinden ayrılan her iki mekânın aynı dönemde inşa edilmiş duvarlarının köşeleri kesme blok taş, diğer kısımları ise kireç harçlı moloz taştan inşa edilmiştir. Duvar teknikleri ve ele geçirilen seramik bulgular bu mekânların yeniden mimarî değişikliklerle kullanıldıklarını göstermektedir. Osmanlı Çeşmesi arkasına düşen ve bir tek odasının duvarları yaklaşık 1 m. yükseklikte korunmuş bu mekânın doğusunda dar bir koridor daha ortaya çıkarılmıştır. Mekânın geç dönemde kullanıldığını gösteren moloz taş ve çamur harçlı duvarla inşa edilmiş bir başka mekân ile değiştirildiği anlaşılmaktadır. Bu alanda yapılan değişiklik nedeniyle daha önceki harçlı duvarlara sahip evreye ait günlük kullanım malzemeleri, demir ve bronz malzeme ile seramiklerin mekân dışına atıldığı bir çöplük ortaya çıkarılmıştır. Bu çöplük içerisinde demir çiviler, bronz parçaları, kemik âletler, bronz kaşık parçaları, gözyaşı şişelerine ait parçalar, 26 adet sikkeden oluşan küçük define, çok sayıda seramik ele geçirilmiştir. Özellikle ele geçirilen malzemeler arasında sağlık ve vücut bakımı ile ilgili (tıp âletleri) âlet ve buluntunun ele geçirilmiş olması bu mekânın tıp ile ilgilenen bir kişiye ait olması gerektiğini düşündürmektedir.

Dar sokakla ayrılan kuzeydoğudaki yapılaşma ise daha farklıdır. Ele geçirilen mimarî buluntuların hemen hemen temel seviyesine yakın yükseklikte korunmuş olması nedeniyle ancak zemin döşemesi kısmen korunmuştur. Yapılan çalışmalarda bu yapının, zeminleri mozaikle kaplı 5 ayrı küçük odadan meydana geldiği anlaşılmaktadır. Mozaikler, gri renkli

tesseralarla örülmüş dış bordürde, tabanın renkli taşla çapraz bezenmesinin yanında, sarmaşık dalları ile ana motiflerin sınırlandırıldığı örnekler de vardır. Ana motifler genellikle farklı renkteki geometrik ve bitkisel motiflerden oluşmaktadır (Resim: 6).

Büyük kısmı Modern Zeytinyağı Fabrikası'nın altında kalmış olduğu anlaşılan bu mozaik tabanlı yapının işlevini belirlemek şimdilik zordur. Ancak dar sokağın doğuya doğru devamında yükselen bir topoğrafyaya sahip olduğu görülmektedir. Sokak dar olmasına karşın temiz ve atık su kanalını barındırmaktadır. Temiz su boruları pişmiş topraktır ve özgün olarak korunmuşlardır. Kanal, yaklaşık 60-70 cm. lik yassı taş ve tuğla ile kapatılmış ve tapınağa doğru devam eden bir eğimle derinleşen, etrafı taşla örülü küçük bir kanaldır. Mozaikli yapının bitiminde küçük bir dirsekle sokaktan mozaikli yapı hizasına dirsek yaparak döndükten sonra tekrar aşağı doğru eski yönde devam eder. Kanalın, henüz kazılamayan üst kotundaki yapının atık suyunu aldıktan sonra bu iki yapı arasındaki sokağın altından geçtiği kesindir. Ancak kanalın kazılmayan alandan çıkışında iki küçük ve dar kanalla başlaması, üst terasta yeni bir yapı grubunun daha varlığını göstermektedir. Olasılıkla tapınağa bakan bu alandaki yapılar su kaynağının da bulunduğu bölgedeki yamaçta teras yapılaşmasını oluşturan özel binalardır. Ancak bu alanda özel modern yapıların ve yolların yer alması nedeniyle tamamen kazılması ve sorunların ortaya konması şimdilik zor görünmektedir.

Su Kanalları

Kutsal alanın bu alanda kurulmasına sebep olan su kaynağı ve daha önce de üzerinde çalışma planlanan mağaranın işlevi ve fiziksel özelliklerini ortaya çıkarmak için Osmanlı Çeşmesi'nin hemen arkasında yer alan ve 2002 yılında etrafına sondaj açılan su kanalının üzeri açılarak mimarisi konusunda bilgi edinilmeye çalışıldı. Eski havalandırma bacası kaldırıldı ve su kanalına ulaşıldı (Resim: 7-8). Daha önce fark edilmeyen ve sadece havalandırma deliklerine sahip bir kanaldan bahsedilen alanda, farklı döneme ait iki kanalın varlığı tespit edildi. Bunlardan birincisi yüzeye yakın olan ve havalandırmaların

ulaştığı su kanalıdır ve bu kanal olasılıkla Roma Dönemine aittir. Yaklaşık 52 cm. genişlikte ve 1.20 m. yükseklikte bu su kanalı üstte yer almaktadır. Bu kanalın suyunu aktaran küçük oluk kısmı ise daha dardır ve 17/18 cm. genişlik, 17 cm. derinliktedir. Bu küçük su kanalının her iki yanındaki küçük sekiler ise yürüme bandı işlevi görmektedir (Resim: 8). Kanalın üzeri yassı kapak taşları ile beşik çatı şeklinde (çatma) örülmüş, aralardaki açıklıklar küçük taşlarla doldurulduktan sonra kireç harçla sıvanmıştır. Bu mimarî ve teknik uygulama bütün kanal hattı için geçerlidir.

Roma kanalları altında ise ikinci bir kanal hattı yer almaktadır. Bu su kanalı ise duvarları üsttekinde olduğu gibi moloz taş ve harçla örülmüş ancak üst örtüsü büyük ve kalın dikdörtgen yassı taşlarla düz olarak kapatılmıştır. Bu örtü taşlarının kalınlığı ortalama 30 cm.dir. Kalan genişliği ise 50 cm.dir. Ancak kanal tabanın çamur ve balçıkla kaplı olması ve sürekli suyla dolması nedeniyle temizlik yapılarak özgün derinliğine ulaşamamıştır. Temizlenen derinlik ise 1 m. den fazladır. Roma kanalı; bu kanalın doğrudan üzerine değil akış yönü dikkate alındığında sağ kenarı sıfır alınarak 80 cm.lik bir yükseklikten sonra inşa edilmiştir. Aynı zamanda bu kanal havalandırmanın bulunduğu bölgede tıkanarak üzerine küçük bir havalandırma yapılmış ve içerisinde toplanan su yükseldikten sonra Roma kanalından akması sağlanmıştır.

Bu her iki kanalın su haznesinden çıkışları da farklıdır. Hellenistik kanal 20 cm. yükseklik ve 30 cm. genişlikte yine aynı mimarî yapıda düz olarak haznedan ayrılmaktadır. Roma kanalı ise Hellenistik kanalın yaklaşık 1 m. üst noktasında sola dönerek devam etmektedir. Ancak Roma kanalına suyun aktarılması için Hellenistik kanalın örülerek sıvandığı görülmektedir.

Kutsal mağara olarak isimlendirdiğimiz noktada mağara girişi örülerek bu kanallar için toplama haznesi olarak kullanılmıştır. Mağaranın içerisinden kaynayan ve duvarlardan sızan su kaynağını görmek için yapılan çalışmalarda ancak 1.70 m. lik bir su seviyesi düşürülebilmiş ve mağarada fotoğraf çekimi yapılabilmektedir. Daha önce anlatılanlardan farklı olarak alanda 2 ayrı mağara vardır ve her mağara iki ayrı galeriden oluşmaktadır. Bu mağaralar birbirlerine alttan suya dalınarak geçilebilecek şekilde bağlanmaktadır.

E.SU KANALLARI VE ROMA HAMAMI HİZMETLİ KORİDORU ONARIM VE KORUMA ÇALIŞMALARI

Su Kanalları Onarım ve Koruma Çalışmaları

Mağaradan çıkan su kaynağı ve kanallarının mimarîsi fotoğraflanıp çizildikten sonra yol ve özel yapılar nedeniyle kutsal alanın dışında kalan bu alanın tahribat ve tehlikelere karşı koruması yapılmıştır. Mozaik tabanlar fotoğraflanıp çizildikten sonra üzeri jeotekstil ile kapatılmıştır. Aynı şekilde tahribat görmüş olan antik su kanalları üzerine inşa edilmiş Osmanlı Çeşmesi ve kanallarda da tamirat ve koruma çalışmaları yapılmıştır. En önemlisi, Osmanlı Çeşmesi özgün şekliyle iki oluklu düşünülmüş ve bu şekilde hizmet verirken muhtarlık döneminde oluklardan birisinin kapatıldığı, diğ erinin ise daha küçük boru ile değiştirildiği anlaşılmıştır. Köyün su ihtiyacını karşılayan bu suyun büyük kısmını aktarmak için bu uygulamaya gidildiği anlaşılmaktadır. Özellikle sağda yer alan oluk tamamen iptal edilerek kanalın bu oluğa ulaşması da muhtarlık döneminde kapatılmış ve engellenmiştir. İçerisine dolan çamur, ahşap ve taşlardan temizlenen kanalların tabanlarındaki çatlaklar onarılmış ve çeşmenin temizlik ve bakımının daha kolay yapılabilmesi için tahribat görmüş kanal üzerine çeşme başında yeni bir havalandırma daha yapılarak üzeri kapatılmıştır. Ayrıca çeşme oluğu daha büyük hacimli bir galvaniz boru olukla değiştirilmiştir. Bütün kanal havalandırmaları, beton kapaklar dökülerek kapatılmış ve kazı alanı ile birlikte etrafı dikenli telle çevrilerek koruma altına alınmıştır.

Roma Hamamı Hizmetli Koridoru Onarım ve Koruma Çalışmaları

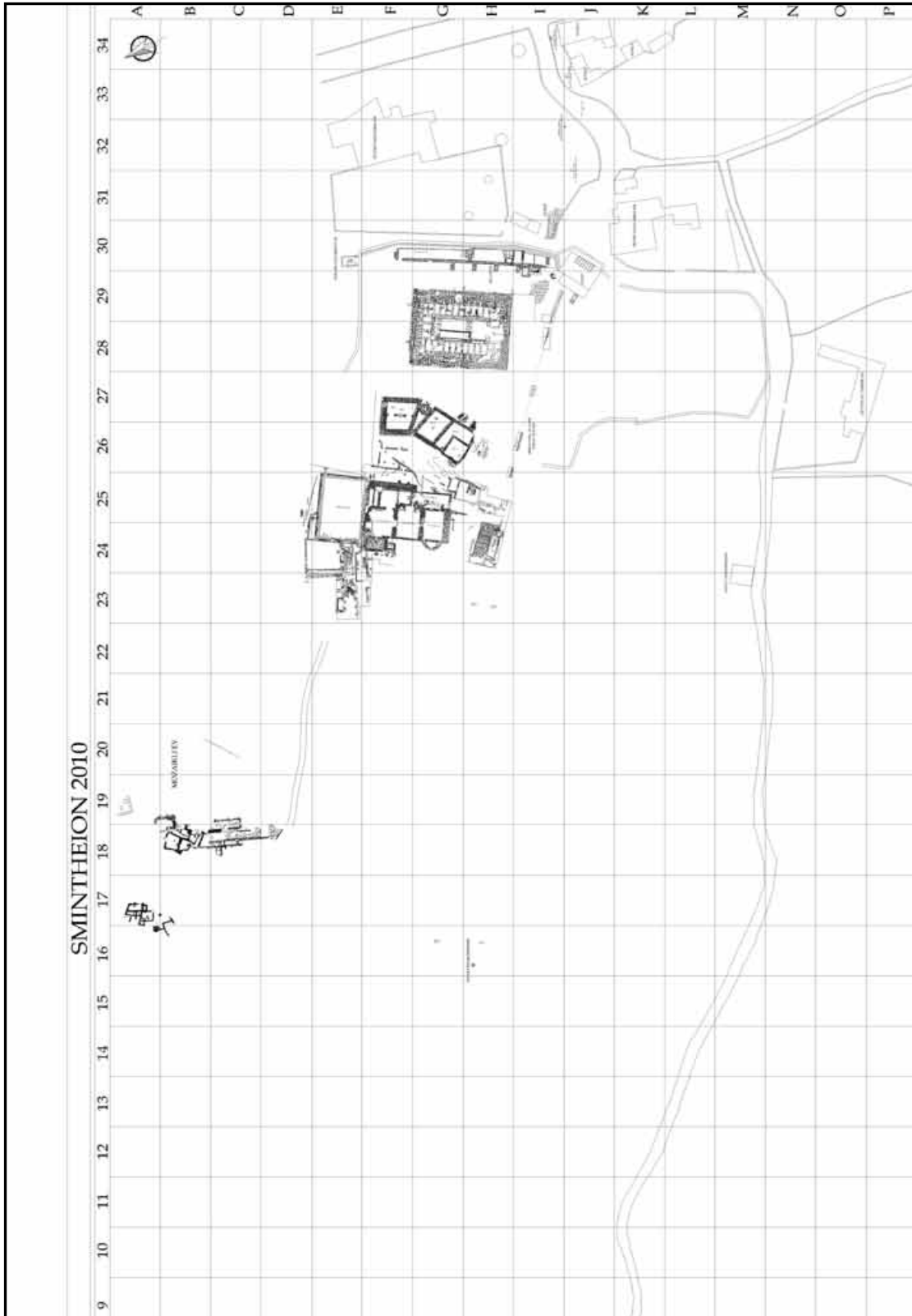
Roma Hamamı'nın özgün mekânlarından birisi olan Hizmetli Koridoru'nun onarım çalışmalarına, tahribata uğramış duvar örgülerinin tamirâtı ile başlanmıştır. Bu amaçla hypocaustlu ve mozaikli mekâna bakan cephede moloz duvar örgüsünde onarım gerçekleştirilmiştir. Külhan girişinde yer alan ve kapı sövesi olarak kullanılmış iki andezit taşın birisi duvarla birlikte aksından kaymış bir diğ eri ise duvardan ayrılıp devrilmiş ve kapı açıklığını

kapatmıştı. Baskı sonucu külhana doğru kayan duvarın köşesi onarılmış ve bu köşede yer alan söve bloğu yeniden özgün yerin oturtulmuştur. Aynı şekilde diğer söve de eski yerine oturtulmuş ve külhana inen ve tahribata uğramış merdiven basamaklarından biri onarılarak özgün hâline getirilmiştir. Külhana geçiş kapısı üzerinde yer alması muhtemel kemerler özgün tuğla malzeme ile örülerek görsellik kazandırılmıştır (Resim: 9-10).

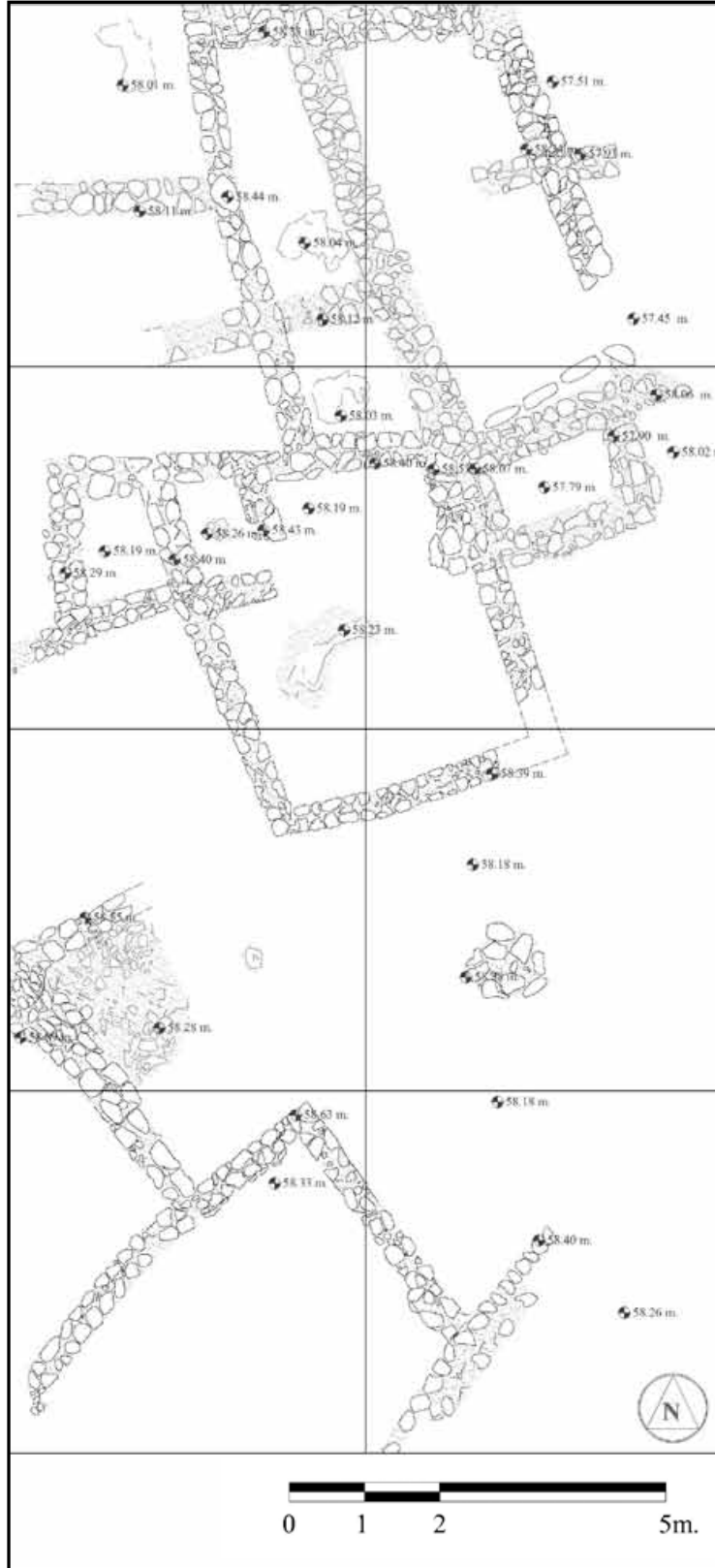
Benzer tuğla örgülü kemer uygulaması Hizmetli Koridoru'nun *apodyterium*'a açılan kapısına da uygulanmıştır. Bizans Döneminde hamamın özgün malzemesi ile kapatılan kapının geç dönem örgüsü kaldırılmıştır. Girişte sağda yer alan kapı sövesi ise ortadan kırıldığından yeniden yapıştırılarak eski özgün hâline getirildikten sonra küçük bir kemer ile tuğladan örülerek tonoz örtüsü tamamlanmıştır (Resim: 11).

Hizmetli Koridoru'na doğudan bir merdivenle bağlanan dışa açılan kapı ise yine külhan tarafında olduğu gibi kapı sövelerinin onarımı ve güçlendirilmesinden sonra tuğla malzeme ile örülmüştür. Bu girişin basamaklarından en alttaki ilk basamak ise yeni bir blok taşla özgün hâline sadık kalınarak tamamlanmıştır.

Hizmetli Koridoru'nun özgün örtüsünün moloz taş ve kireç harç olduğu ve yaklaşık 55 cm.lik bir bölümünün orta kısımda korunmuş olduğu 2009 yılında ortaya çıkarılmıştı. Bu örtü sistemi korunan özgün bölümdeki Roma Dönemine ait kalıp izleri ölçü alınarak ahşap kalıp sisteminin kurulmasından sonra, bütün koridorun tonoz örtüsü moloz taş ve kireç harç kullanılarak örülmüştür (Resim: 12).

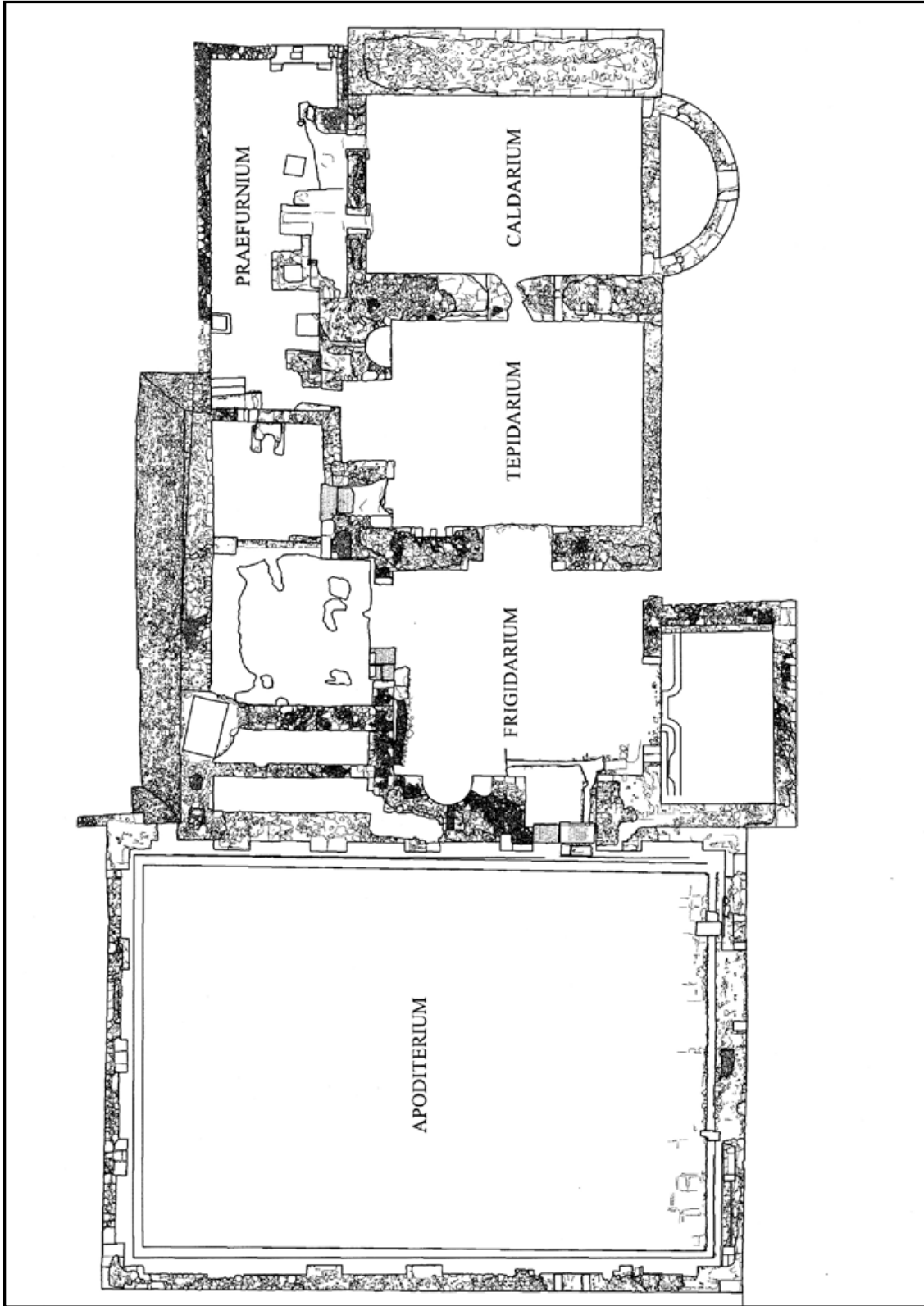

Plan 1: Smintheion 2010 genel plan

Plan 2: Kalkolitik Gülpınar 2010 kazı alanı planı

Plan 3: Roma hamamı genel plan

Resim 1: Kalkolitik Gülpınar 2010 kazı alanı. Genel görünüş

Resim 2: Kalkolitik Gülpınar 2010. Seramik buluntular

Resim 3: Kalkolitik Gülpınar 2010. Ağlayan figürin başı.

Resim 4: Roma hamamı *apodyterium*'u

Resim 5: Nişli yapı

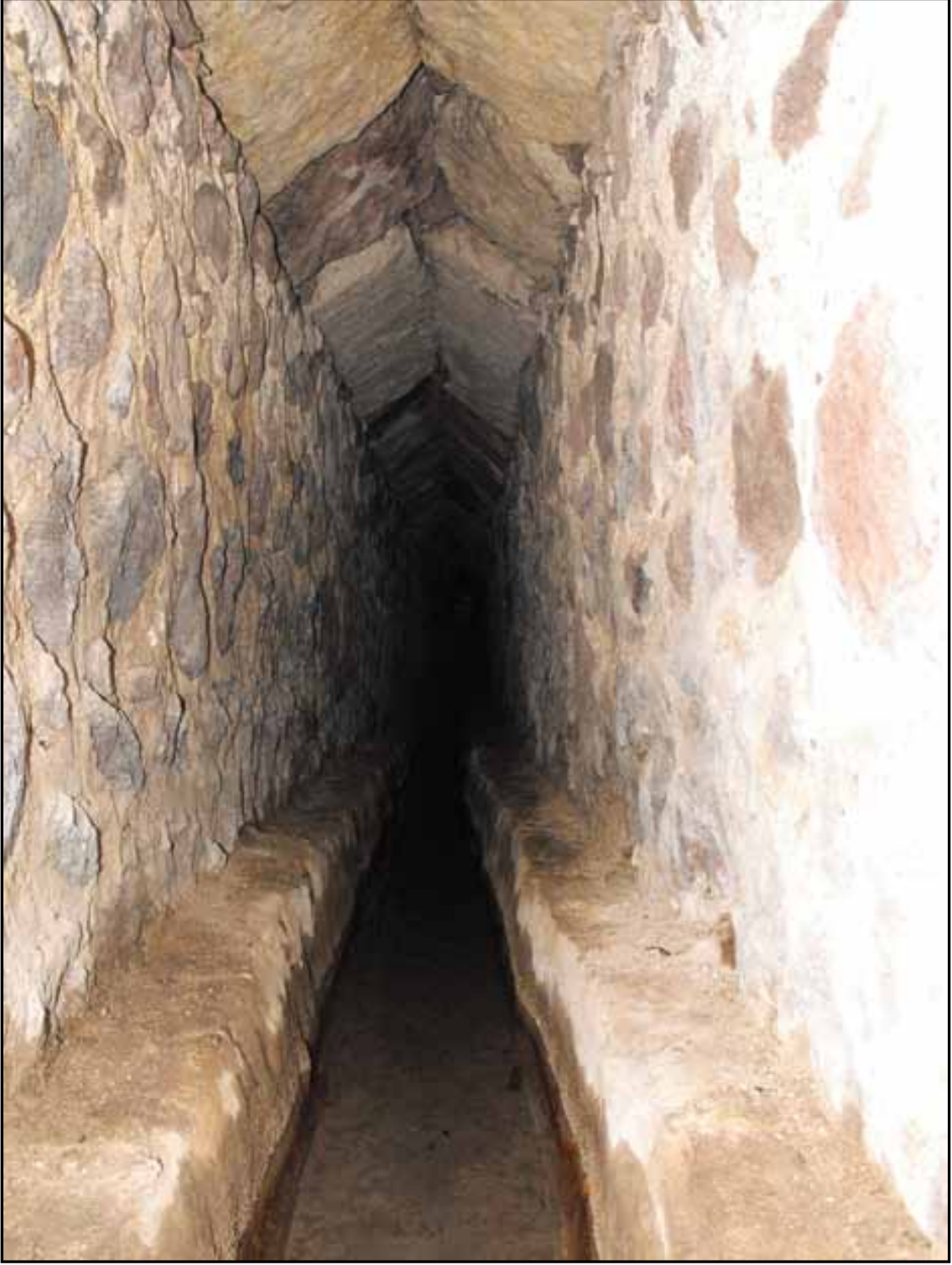

Resim 6: Roma Evleri. Genel görünüş

Resim 7: Roma Dönemi su kanalı.

Resim 8: Roma Dönemi su kanalı, içerden.

Resim 9: Roma hamamı hizmetli koridoru. Külhan girişi onarımı

Resim 10: Roma hamamı hizmetli koridoru. Külhan girişi onarımı

Resim 11: Roma hamamı hizmetli koridoru. *Apodyterium* girişı (Onarım sonrası)

Resim 12: Roma hamamı hizmetli koridoru. İçerden (onarım sonrası)